

Elżbieta GARCZYŃSKA
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie

UKRAINA – PERSPEKTYWY ROZWOJU

Niniejsza praca stanowi próbę zobrazowania sytuacji w podlegającym dynamicznym przeobrażeniu państwie europejskim - Ukrainie w kontekście jej perspektywicznych możliwości. Zagadnienie ujęte zostało w oparciu o konstrukcję analizy SWOT. Rozdział pierwszy to spojrzenie na uwarunkowania wewnętrzne, drugi zaś poświęcono otoczeniu zewnętrznemu. Z uwagi na szeroki zakres problematyki uwaga została skupiona na najbardziej istotnych i jednocześnie interesujących – zdaniem autorki – aspektach.

1. WPROWADZENIE

Zmiany zachodzące w Europie mają wielkie znaczenie zarówno w skali lokalnej jak i globalnej. Jednym z państw budzących obecnie żywe zainteresowanie jest Ukraina - kraj różnorodny cywilizacyjnie, kulturowo i etnicznie, duży i ważny partner gospodarczy Unii Europejskiej, który wkroczył niedawno na drogę demokracji i gospodarki rynkowej, zwalczając system oligarchiczno-biurokratyczny, obejmujący swym zasięgiem wszystkie poziomy struktury państwa. Czy deklarowana prozachodnia orientacja i „europejski wybór” będą konsekwentnie realizowane i wprowadzą Ukrainę do zjednoczonej Europy? Może znajdzie się w „szarej strefie” między krajami Paktu Atlantyckiego a państwami, które podpisały Układ Taszkieński? Nie ma jeszcze jednoznacznej odpowiedzi, choć wydaje się być oczywiste, że przed Ukrainą jest europejska perspektywa. Pewne jest, że Unia Europejska jest potrzebna Ukrainie i jednocześnie Ukraina jest potrzebna Unii Europejskiej, a dalsza modernizacja tego państwa wymaga trafnego zdiagnozowania i wykorzystania potencjału w nim tkwiącego, jak również efektywnej współpracy z otoczeniem zewnętrznym.

2. UWARUNKOWANIA WEWNĘTRZNE – MOCNE I SŁABE STRONY

2.1. Potencjał naturalny

Ukraina to jedno z największych i najludniejszych państw Europy, którego położenie geograficzne – na skrzyżowaniu szlaków komunikacyjnych pomiędzy trzema geopolitycznymi ośrodkami: euroatlantyckim, euroazjatyckim i islamskim - sprzyja nawiązywaniu międzynarodowych kontaktów gospodarczych.¹ Ważnym zjawiskiem demograficznym obserwowanym w tym kraju jest ujemny przyrost naturalny, co wynika

---

¹ Terytorium Ukrainy wynoszące 603,7 tys. km kw. (co stanowi 5,7% powierzchni Europy) zamieszkuje ponad 46 mln osób.

głównie z trudnej sytuacji gospodarczej², zmieniającej postawę ludności (spadająca liczba urodzeń) i wpływającej na wzrost śmiertelności. Podkreślić należy również zauważalną migrację ludności do największych miast (takich jak Kijów, Odessa, Donieck) oraz Autonomicznej Republiki Krym, jak również nasilającą się emigrację, głównie w celach zarobkowych, obejmującą osoby w wieku produkcyjnym wyjeżdżające do państw zachodnich.

Ukraina to kraj silnie zregionalizowany, wieloetniczny i wielowyznaniowy. Ludność narodowości ukraińskiej stanowi mniej niż 80% społeczeństwa, z czego tylko połowa posługuje się na co dzień wyłącznie językiem ukraińskim, który jest językiem urzędowym.³ Uwagę zwraca silne zróżnicowanie społeczeństwa w poszczególnych regionach kraju (przy czym niektórzy dokonują wprost podziału kraju na dwie części), praktycznie niemożliwe do zniwelowania, aczkolwiek wymagające stymulowania rozwoju biedniejszych obwodów i wprowadzania środków ograniczających liczbę osób żyjących w ubóstwie (m.in. poprzez tworzenie miejsc pracy).⁴ Ukraina wschodnia to bowiem duże miasta, ciężki przemysł, stosunkowo wysoki dochód oraz silna atomizacja społeczeństwa i dominacja jęz. rosyjskiego. Ukraina zachodnia to relatywnie nieduże miasta, słabo rozwinięty przemysł, dochód na mieszkańca poniżej średniej krajowej oraz ludność przywiązana do jęz. ukraińskiego i z silnymi więzami społecznymi obejmującymi rodzinę oraz lokalną wspólnotę.⁵

Ostatnie lata pokazują, iż Ukraina potrafi w drodze kompromisów i bez użycia siły militarnej rozwiązywać problemy społeczne. Prowadząc cywilizowaną politykę stara się zapewnić stabilność i odpowiadać na potrzeby lokalnych społeczności. Kontynuowanie podmiotowego podejścia jest niezbędne dla zachowania pokoju społecznego. Niezmiennie ważne jest zabezpieczanie przestrzegania praw człowieka i podstawowych wolności zgodnie ze standardami międzynarodowymi, wzmacnianie postanowień w zakresie swobody środków masowego przekazu i wolności słowa, jak również tworzenie odpowiedniej bazy ustawodawczej i skuteczna obrona praw mniejszości narodowych, a także praw własności.⁶ Generalnie zauważyć można aktualnie wśród całego społeczeństwa ukraińskiego wzrost poczucia świadomości obywatelskiej i prozachodnią postawę młodego pokolenia. Zwrócić też należy uwagę na fakt, iż Ukraina zmienia politykę migracyjną, albowiem z kraju tranzytowego staje się miejscem nielegalnego pobytu imigrantów (głównie z Azji i Afryki), co rodzi problemy w kontekście współpracy z UE.

Warto w tym miejscu podkreślić trudną wciąż sytuację mieszkańców wsi (ok. 30% ludności), często pozbawionych możliwości korzystania z najbardziej podstawowych usług (oświatowych, medycznych) i pewnego źródła dochodów (ponad 40% społeczeństwa wiejskiego stanowią osoby w wieku emerytalnym). Zrujnowana infrastruktura i niska efektywność produkcji rolnej wymagają aktywnej postawy i pomocy

² Ukrainę cechuje wysoki odsetek ludności żyjącej poniżej granicy ubóstwa – zgodnie z informacjami dostępnymi na stronie internetowej <http://www.polskapomoc.gov.pl/Ukraina.9.html> w 2005 r. wyniósł on 29%.

³ Do opracowania zagadnień statystycznych wykorzystano dane Państwowego Komitetu Statystyki Ukrainy, zamieszczone na stronie internetowej (<http://www.ukrstat.gov.ua>).

⁴ Zauważalne dysproporcje w poziomie płac między regionami obciążają dodatkowo opóźnienia w wypłatach pensji, częstsze w biedniejszych ośrodkach.

⁵ Zob. Solski D., *Ukraińska ofensywa europejskiego sektora bankowego*, BANK, 12[183] / 2007, s. 64-65.

⁶ Aktualnie na przykład ważnym aspektem jest uregulowanie kwestii sporów odnośnie atrakcyjnych turystycznie ziem na Krymie z Tatarami, którzy wrócili po ponad 40 latach deportacji (mającej miejsce w latach 40-tych ubiegłego stulecia zgodnie z dekretem Józefa Stalina).

państwa. Warunki naturalne, tj. korzystny klimat i niezwykle urodzajne gleby powinny być właściwie wykorzystywane, by w przyszłości mogły stać się atutem gospodarki Ukrainy.⁷

2.2. Niestabilność sytuacji politycznej

Przełomowy 2004 r. i przemiany polityczne, określane „pomarańczową rewolucją”, uaktywniły proces głębokich reform społeczno-gospodarczych, aczkolwiek rok 2005 przyniósł poważny kryzys rządowy i duży spadek tempa wzrostu gospodarczego. Szkodliwe dla będącej republiką parlamentarno-prezydencką, demokratycznej Ukrainy podziały i gra własnych interesów, widoczne w ciągu ostatnich dwóch lat, przyczyniły się do powrotu destabilizacji. Obecnie prezydent Ukrainy Wiktor Juszczenko zapewnia, że jego ojczyzna wychodzi z kryzysu politycznego, jednakże wciąż widoczny jest brak jego pełnej akceptacji dla działań obecnej pani premier (co przyczyniło się do konfliktu obozu „pomarańczowej rewolucji”, rozwiązania parlamentu w kwietniu 2007 r. i przedterminowych wyborów w dniu 30.09.2007 r.⁸). Łączyć powinny liberalne poglądy posłów Naszej Ukrainy, Bloku Julii Tymoszenko, Bloku Łytwyna i części Partii Regionów oraz niezmiennie ważne cele wolnego rynku, uczciwej prywatyzacji, nowoczesnego systemu podatkowego. Aczkolwiek odchodzący w roku ubiegłym premier Wiktor Janukowycz ostrzegał przed możliwą polaryzacją kraju, epoką intryg politycznych i przekształceniem Ukrainy w doświadczalne pole na światowej scenie geopolitycznej.⁹ Zauważyć należy, że w 2009 r. Ukrainę czekają wybory prezydenckie, co nie może skutkować mniejszym znaczeniem dla obozów politycznych długookresowych przedsięwzięć reformatorskich. Ryzyko generuje również wyraźny podział na zwolenników współpracy z Zachodem oraz z Rosją, który może skutkować konfliktami przy podejmowaniu decyzji i kontaktach z zagranicą.

Podkreślić należy olbrzymie znaczenie jedności dla rozwoju Ukrainy i niwelowania opóźnień we współpracy ze światem zewnętrznym, która ma duże znaczenie dla stabilizacji i poprawy sytuacji ekonomiczno-społecznej. Podzielona politycznie Ukraina nie będzie w stanie zdobyć pełnego zaufania zarówno społeczeństwa jak i innych państw oraz przeprowadzać niezbędnych reform gospodarczych.¹⁰ Cywilizacyjny rozwój kraju do poziomu porównywalnego z państwami UE wymaga dziesięcioleci, a wpływ na to ma m.in. wielkość kraju, ciążenie struktur instytucjonalnych i mentalnych odziedziczonych po czasach Związku Radzieckiego, słabość władzy wykonawczej i ustawodawczej. Otwarcie Ukrainy umożliwi wzrost poziomu życia, lecz wymaga stworzenia właściwych warunków działania dla instytucji i inwestorów.

⁷ Ziemie uprawne zajmują 58% powierzchni kraju; część gruntów nie jest użytkowana.

⁸ Największe poparcie uzyskała w wyborach Partia Regionów premiera Wiktora Janukowycza, aczkolwiek minimalną większość (228/450 miejsc) uzyskały łącznie partie obozu „pomarańczowej rewolucji”, tj. Blok Julii Tymoszenko i proprezydencka Nasza Ukraina.

⁹ <http://www.ukraine-poland.com/news/news.php?id=10463>

¹⁰ Kontrowersje budzi aktualnie dla przykładu planowana realizacja obietnicy wyborczej premier Julii Tymoszenko, dotycząca zwrotu oszczędności Ukraińcom, którzy stracili pieniądze w wyniku hiperinflacji po rozpadzie Związku Radzieckiego. Właściciele radzieckich książeczek oszczędnościowych mają otrzymać po 1.000 hrywien odszkodowania. Ponadto zakłada się umarzanie długów mieszkańców za usługi komunalne. Rząd deklaruje uzyskanie środków na ten cel m.in. z prywatyzacji. Zdaniem niektórych ekspertów, wypłaty rekompensat zrujnują ukraińską gospodarkę (brak jest danych finansowych, umożliwiających rozwinięcie tego aspektu).

3.3. Rozwój gospodarki¹¹

Wartości wskaźników makroekonomicznych są odzwierciedleniem zmian zachodzących na Ukrainie. Na uwagę zasługuje trwający nieprzerwanie od 2000 r. wzrost gospodarczy, szczególnie wysoki w 2004 r. (12,1%) i niski w 2005 r. (2,6%). Podkreślić należy, iż na poprawę sytuacji makroekonomicznej wpłynął m.in. rosnący eksport do Rosji, zwiększanie dostaw do krajów unijnych, pozyskiwanie nowych rynków zbytu dla wyrobów metalurgicznych, jak również zmiany podatkowe.¹² Natomiast spowolnienie dynamicznego wzrostu wynikało z braku stabilizacji politycznej, niekonsekwentnej polityki gospodarczej władz oraz gorszej koniunktury na rynkach światowych.¹³ Obecnie kontynuowane jest relatywnie wysokie tempo wzrostu gospodarczego (2006 r.: 7,4%, w II półroczu 2007 r.: 7,9% r/r). Elementami wpływającymi znacząco na rozwój gospodarki ukraińskiej są: rosnąca chłonność rynku wewnętrznego (konsumpcja prywatna) oraz popyt zewnętrzny. Aczkolwiek silny popyt krajowy w połączeniu ze wzrostem cen żywności (m.in. wskutek ubiegłorocznego nieurodzaju), dużym tempem wzrostu podaży pieniądza i rosnącymi cenami energii wpływa na wysoki wskaźnik inflacji (zgodnie z zapowiedziami rządu - na poziomie 17% w 2007 r.). Ponadto niekorzystne dla Ukrainy relacje cenowe (wysokie ceny importowanego gazu i ropy naftowej) mają odbicie we wzroście deficytu w handlu zagranicznym oraz na rachunku obrotów bieżących (to z kolei wraz z niestabilnością sytuacji na scenie politycznej generuje ryzyko presji deprecyjnej na kurs ukraińskiej hrywny, przy czym pozytywnie oddziałuje w tym zakresie bezpieczna sytuacja w finansach publicznych oraz wysoki poziom rezerw walutowych kraju).¹⁴

Zagrożeniem dla stabilnego rozwoju gospodarki Ukrainy jest niepewność dotycząca dostaw i skali wzrostu cen gazu importowanego z Rosji, ewentualny spadek cen stali, jak również wysoki poziom i dynamika zadłużenia sektora prywatnego w gospodarce (w tym zadłużenia w walutach obcych), wysoka energochłonność gospodarki oraz ograniczone przenoszenie wysokich kosztów energii na konsumentów przy zadłużaniu się państwowych przedsiębiorstw zajmujących się krajową dystrybucją surowca. Na ograniczenie skali inwestycji (w tym napływu kapitału zagranicznego) wpłynąć może niepewność w zakresie praw własności (szczególnie negatywnie oddziaływać będzie ewentualna – wspomniana przez niektórych polityków – renacjonalizacja sprywatyzowanych przedsiębiorstw). Istotna pozostaje też kwestia sytuacji gospodarki globalnej w kontekście zagrożeń silnego spowolnienia gospodarki USA (mającej wpływ na inne rynki, w tym krajów strefy euro) w związku z załamaniem na rynku nieruchomości i w segmencie kredytów hipotecznych.

Postępująca demokratyzacja życia publicznego i obniżenie ryzyka inwestycyjnego sprawiają, iż Ukraina postrzegana jest jako kraj coraz bardziej stabilny gospodarczo i atrakcyjny rynek z dużym potencjałem wzrostu. Pozytywnego impulsu dla wzrostu gospodarczego (choć w najbliższym czasie jeszcze ograniczonego) można oczekiwać w związku z przystąpieniem Ukrainy do WTO oraz współorganizacją mistrzostw Europy w piłce nożnej w 2012 r.

¹¹ W opracowaniu wykorzystano materiały zamieszczone na stronach internetowych The Economist Intelligence Unit (<http://www.eiu.com>) oraz The International Centre for Policy Studies (<http://www.icps.kiev.ua>)

¹² Głównymi gałęziami przemysłu Ukrainy są przemysł ciężki i wydobywczy.

¹³ Por. Sarna A., *Perspektywy ukraińskiej gospodarki*, OSW, Warszawa 2006, s. 2.

¹⁴ Głównymi partnerami handlowymi są kraje WNP (Rosja, Białoruś, Turkmenia), w Europie – Polska i Niemcy, na kontynencie amerykańskim – USA i Kanada.

3.4. Klimat inwestycyjny

Niektórzy inwestorzy postrzegają Ukrainę jako swoistą wersję Rosji – mniej intratną, ale i łagodniejszą, ponieważ można w niej łatwiej założyć biznes i działać samodzielnie, tj. bez wsparcia lokalnego partnera (co zdaje się być koniecznością w kraju Putina). Właściwie nieodzowne jest jednakże zatrudnienie z lokalnego rynku osoby znającej biznesowe wymogi i relacje panujące w tym kraju (m.in. ze względu na odmienne zasady księgowości). Zauważyć należy, że ukraiński rynek pracy obfituje w wykształconą i wyszkoloną zawodowo siłę roboczą (liczba studentów (37 na 1000) plasuje Ukrainę w tym zakresie w czołówce europejskiej; wskaźnik analfabetyzmu wynosi jedynie 0,4%).¹⁵ Jednakże prawdziwym wyzwaniem jest znalezienie odpowiednich pracowników i ich właściwe zmotywowanie do efektywności. Trudności generuje też mocno rozbudowana biurokracja, np. zadziwiająco skomplikowanym i czasochłonnym procesem jest uzyskanie pożyczki od matczynego oddziału (monitorowane przez Narodowy Bank Ukrainy, Ministerstwo Finansów i urzędy skarbowe). Jednym z wariantów funkcjonowania na rynku jest samodzielne budowanie swej pozycji, przy czym niezmiernie istotne jest tu przyjęcie długofalowej perspektywy oraz racjonalne i oszczędne działanie.¹⁶ Natomiast nabywanie udziałów w firmach ukraińskich lub wchodzenie w alianse wymaga szczególnego spełnienia przesłanek, określanych jako kluczowe czynniki sukcesu działań strategicznych w tym zakresie, do których zaliczyć można wszechstronną i krytyczną analizę celu transakcji, ostrożną wycenę, zapewnienie odpowiedniego potencjału menedżerskiego i właściwie przeprowadzoną integrację.¹⁷ Należy zwrócić uwagę na fakt, iż w celu pobudzenia inwestycji Ukraina udziela różnych ulg przedsiębiorcom działającym w specjalnych strefach ekonomicznych. Aczkolwiek czynnikiem zniechęcającym inwestorów pozostaje wciąż korupcja i w tym zakresie niezmiernie ważne jest skonstruowanie właściwych aktów prawnych oraz wzmocnienie postanowień ustawodawczych i administracyjnych przy współpracy z instytucjami europejskimi. Zauważyć należy, że zagraniczne inwestycje bezpośrednie wraz z nowymi technologiami i umiejętnym zarządzaniem, stanowią ważny środek zwiększający konkurencyjność gospodarki. Aczkolwiek dalsza modernizacja Ukrainy uzależniona jest od konsekwentnej realizacji reform strukturalnych, sprawnego przeprowadzenia procesu prywatyzacji i efektywnych zmian w ustawodawstwie (m.in. w zakresie wciąż niestabilnego prawa gospodarczego, taryf celnych, tworzenia form wsparcia dla inwestorów zagranicznych, obrotu giełdowego).

3. OTOCZENIE ZEWNĘTRZNE – SZANSE I ZAGROŻENIA

3.1. Stosunki z Rosją – trudna współpraca

Rosja zasobna w strategiczne surowce energetyczne chce kontrolować sąsiadów, próbuje narzucić dominację (m.in. obawiając się potęgi przemysłowej i handlowej Chin), a wykorzystując swój potencjał zwraca się w kierunku Europy, często przy tym sięgając do konfrontacji. W sferze gospodarczej chce nadal realizować na Ukrainie swoje strategiczne interesy, będąc obecną w kluczowych przedsiębiorstwach sektora

¹⁵ Borko H (red.), *Ukraina. Przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO, Warszawa 2006, s. 30.

¹⁶ Zob. A. Meller, *Internetowe oblicza: Ukraina*, http://www.internetstandard.pl/news/127195_2.html.

¹⁷ Por. M. Lewandowski, *Fuzje i przejęcia jako metody wzrostu przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1998, s. 153.

energetycznego, paliwowego, petrochemicznego oraz w branży telekomunikacyjnej i w bankowości. Podkreślić należy, że współpracą z Rosjanami, pozwalającą na zachowanie czy wręcz wzmacnianie władzy nad nadzorowanymi przez siebie gałęziami gospodarki, zainteresowani są oligarchowie, czyli ukraińskie elity biznesowe.¹⁸ Aktualnie Rosjanie dążą do podporządkowania sobie ukraińskich gazociągów i rurociągów, by zapewnić niezakłócony eksport surowców na zachód i południe.¹⁹ Toczący się spór dotyczy długów Ukrainy, która ma spłacić rosyjskiemu koncernowi Gazprom ok. 1,5 mld USD za dostarczone jej paliwo (w przypadku nieuregulowania należności Gazprom grozi odcięciem lub ograniczeniem dostaw). Kontrowersje budzą ceny gazu - Ukraina deklaruje spłatę zadłużenia według taryf obowiązujących w 2007 r., Rosja chce cen roku bieżącego, tj. o ok. 40% wyższych. Ponadto rząd ukraiński proponuje rezygnację z pośrednictwa, tj. usunięcie z rynku firmy UkrGazEnergo.²⁰ Wychodzi on również z nowymi inicjatywami energetycznymi, m.in. budową gazociągu z Turkmenistanu omijającego Rosję, połączeniem systemów przesyłowych Ukrainy i Azerbejdżanu. Ukraina musi pamiętać, że współpraca z Rosją wymaga pragmatycznych zasad.²¹ Odpowiedzialne działanie jest niezbędne w celu uniknięcia niekorzystnych konsekwencji w stosunkach z importerami ropy i gazu.

Z uwagi na znajomość specyfiki rosyjskiej i rynku rosyjskiego, Ukraina – przy założeniu pełnej podmiotowości, budowanej w oparciu o „zdrowy” prawny, polityczny oraz emocjonalny klimat - może pełnić rolę naturalnego pośrednika między interesami Rosji a Unią Europejską, USA i blokiem NAFTA, Chinami i Azją Południowo-Wschodnią.²²

3.2. Aktywna integracja ze strukturami zachodnimi

Ukraina jest Europą na przedpolu Unii Europejskiej; bramą do UE przestał być Szczecin, stał się nią Lwów (miasto to powinno przekształcić się w centrum handlu międzynarodowego). Zjawiskiem pozytywnym jest dynamicznie rozwijająca się współpraca Ukrainy z Zachodem.

W dniu 05.02.2008 r. Rada Generalna Światowej Organizacji Handlu (WTO) zatwierdziła protokół o przyjęciu Ukrainy do tej organizacji (musi on być ratyfikowany przez ukraiński parlament). Wejście do WTO, o które Ukraina starała się od 1993 r., sprzyjać ma szybszym reformom gospodarczym i prawnym. Ukraina liczy też na to, że członkostwo wzmocni jej siłę przetargową w rozmowach handlowych z Rosją (Federacja Rosyjska również aspiruje do przystąpienia do WTO). Zwyczajni Ukraińcy zyskają na obniżce cen niektórych artykułów sprowadzanych z zagranicy (np. samochodów, sprzętu AGD, mięsa, produktów mlecznych). Pojawiają się nowe możliwości dla eksporterów, zaś stracić mogą firmy sprzedające jedynie na rynku ukraińskim. Generalnie członkostwo

¹⁸ Por. Wołowski P., *Ukraina. Inne spojrzenie*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2003, s. 8.

¹⁹ Rosja przesyła do Europy przez terytorium Ukrainy 80% gazu.

²⁰ Zauważyć należy, że Ukraina nie kupuje gazu bezpośrednio od Gazpromu. Zarejestrowana w Szwajcarii spółka Gazpromu i ukraińskiego biznesmena Dmytro Firtasza –RosUkrEnergo (RUE) nabywa paliwo w Turkmenistanie, Uzbekistanie i Kazachstanie i dostarcza je do granicy rosyjsko-ukraińskiej, gdzie zbywa je UkrGazEnergo (spółce RUE i Naftohazu), który sprzedaje paliwo odbiorcom przemysłowym i Naftohazowi (ten zaopatruje zakłady ciepłownicze, odbiorców komunalnych i indywidualnych).

²¹ Uwagi wymagają również niektóre postanowienia z porozumienia Ukraina – Rosja o „Jednolitej przestrzeni gospodarczej”, mogące być sprzeczne z wprowadzeniem w życie umowy o wolnym handlu z UE.

²² Zob. Rosiński A., *Ukraina – przedpole Unii Europejskiej*, <http://www.polska-ukraina.pl>

w WTO pokazuje, że wysiłki podjęte przez naród ukraiński po odzyskaniu niepodległości zakończyły się powodzeniem i doprowadziły do przekształcenia tego państwa w gospodarkę rynkową.

Kolejnym krokiem integracji ma być zawarcie porozumienia, przewidującego m.in. utworzenie strefy wolnego handlu (aktualnie podstawą wzajemnych stosunków UE z Ukrainą jest Umowa o partnerstwie i współpracy zawarta w 1998 r.). Ukraina liczy też na wzmiankę o perspektywach jej udziału w Unii „jako stowarzyszonego partnera politycznego”. Długie miesiące zamieszania na wewnętrznej scenie politycznej wstrzymały negocjacje z Unią odnośnie form współpracy i przyczyniły się do zwiększenia dystansu dzielącego Ukrainę od państw członkowskich.

Jednocześnie rząd Ukrainy stara się o przyłączenie państwa do natowskiego Planu Działań na Rzecz Członkostwa (Membership Action Plan). Zauważyć należy, że zdaniem Rosji (pogłębiającej stosunki z Sojuszem), wzmożona współpraca Ukrainy z NATO poważnie skomplikuje wielopłaszczyznowe powiązania rosyjsko-ukraińskie, m.in. z uwagi na fakt, że Rosję i Ukrainę wiążą dwustronne zobowiązania, zawarte w Układzie o przyjaźni, współpracy i partnerstwie z 1997 r., dotyczące powstrzymania się od uczestnictwa lub wspierania działań, które mogłyby zaszkodzić bezpieczeństwu drugiej strony.²³ Opozycyjna prorosyjska Partia Regionów deklaruje, że nie dopuści do udziału w Sojuszu Północnoatlantyckim. Członkostwo Ukrainy w NATO ma być poprzedzone referendum. Wobec deklarowanego sprzeciwu w tej kwestii ponad połowy społeczeństwa ukraińskiego, państwa Europy Zachodniej nie zgłaszają obecnie poparcia dla dążeń Ukrainy.

Niezwykle istotny jest rozwój demokracji na Ukrainie, jej pełna suwerenność i stworzenie warunków do efektywnej współpracy z instytucjami europejskimi i atlantyckimi. W tym celu Ukraina dostosowuje prawo do standardów europejskich, czego przejawem są m.in. nowe – wprowadzone w życie od 01.01.2004 r. – kodeksy: celny, cywilny, gospodarczy. Priorytetowym zadaniem jest reforma wymiaru sprawiedliwości, wprowadzenie skutecznego systemu podatkowego, niezmiernie ważne jest również rozszerzenie przepisów przeciwdziałających praniu brudnych pieniędzy i korupcji, hamującej wzrost gospodarczy i dostęp do kapitału zagranicznego, a także wzmocnienie praw w zakresie własności intelektualnej. Oprócz usprawnienia przesyłu gazu i systemu dystrybucji, Ukraina powinna zapewnić bezpieczeństwo elektrowni nuklearnych. Wykorzystanie zachodnioeuropejskiej wiedzy technologicznej i skuteczne włączenie do sieci energetycznych UE pozwoli na ograniczenie zużycia energii i lepsze wykorzystywanie źródeł odnawialnych, a co za tym idzie – przyniesie korzyści ekonomiczne. Zauważyć można, że Unia liczy ponadto na to, że ściślejsze partnerstwo z Ukrainą przyczyni się do pobudzenia procesu demokratycznego na Białorusi i rozpoczęcia efektywnej współpracy z tym sąsiadem.²⁴

²³ Zgodnie z deklaracją prezydenta Wiktora Juszczenko, ze względu na obawy Rosji przed członkostwem Kijowa w NATO, Ukraina jest gotowa wprowadzić do swej konstytucji zapis nie pozwalający na rozmieszczenie na terenie państwa baz wojskowych Sojuszu Północnoatlantyckiego.

²⁴ Zaleski Z., *Stosunki handlowe i gospodarcze z Ukrainą*, http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/026-13071-316-11-46-903-20071114IPR13070-12-11-2007-2007-false/default_pl.html.

3.3. Dynamicznie rozwijające się stosunki gospodarcze z Polską

Ukraina to ważny partner gospodarczy Polski, stosunki między krajami oparte są na strategicznym partnerstwie. Polska jako pierwsza uznała suwerenność Ukrainy i zdecydowanie popiera jej dążenia do członkostwa w NATO i w UE. Po wstąpieniu Ukrainy do Unii, Polska i Ukraina mają szansę stać się wpływowym tandemem w Europie. Teraźniejszość i przyszłość stosunków polsko-ukraińskich nie jest już obciążona przeszłością, aczkolwiek Polacy potrafią patrzeć wciąż na Ukraińców przez pryzmat negatywnego historycznego stereotypu lub jako na część układu postsowieckiego. Inni postrzegają ten kraj jedynie jako rynek zbytu, zamiast - jako miejsce głębokiej kooperacji gospodarczej. Jednakże ostatnie lata to okres wyraźnego ożywienia współpracy produkcyjnej i handlowej, której sprzyja w dużym stopniu lepszy stan gospodarki ukraińskiej. Niewiele podmiotów z kapitałem ukraińskim działa w Polsce (są obecne w sektorze hutniczym, samochodowym oraz w handlu i usługach), jednakże w ujęciu wartościowym nasz kraj plasuje się na drugim miejscu (najwięcej Ukraina zainwestowała w Rosji). Natomiast polscy przedsiębiorcy obecni są niemal we wszystkich branżach, a łączna skumulowana wartość naszych inwestycji na Ukrainie przekracza 330 mln USD. Zauważyć można, że jednymi z pierwszych dużych podmiotów, które pojawiły się na rynku ukraińskim były: firma Bella Centr produkująca materiały sanitarne, CanPack wytwarzający puszki, Intergroclin specjalizujący się w produkcji siedzeń samochodowych (zaczęły ekspansję w 2003 r.). Ostatnio zaś znaczące inwestycje dotyczyły sektora bankowego (PKO BP, Bank Pekao, Getin Holding), branży mięsnej (DUDA) oraz handlu (przejęcie sieci sklepów przez NFI Empik Media&Fashion).

Wspólna granica przyczynia się do intensyfikacji stosunków politycznych, ekonomicznych i kulturowych a dalsze znoszenie barier o charakterze proceduralnym, biurokratycznym i organizacyjnym sprzyjać będzie kolejnym inicjatywom gospodarczym. Obok pozytywnego rozwoju sytuacji makroekonomicznej, korzystnie na współpracę wpłynie bowiem np. znoszenie ograniczeń prawnych związanych z importem żywności z Polski, wydawanie nierezydentom licencji na niektóre prace (m.in. budowlane), wprowadzanie przepisów prawnych i działań zmierzających do ograniczania szarej strefy (import realizowany przez drobnych ukraińskich odbiorców, dotyczący zwłaszcza artykułów rolno-spożywczych i przemysłowych dla ludności), rozbudowa kanałów zbytu.²⁵

Problemy (właściwie o charakterze przyziemnym, ale istotne) generuje obecnie infrastruktura granicy polsko-ukraińskiej i realizacja wymogu wizowego w ruchu osobowym. Albowiem wchodząc do strefy Schengen, zachodni sąsiedzi Ukrainy, w tym Polska, wprowadzili nowy reżim wydawania wiz. Zwiększenie przepustowości przejść granicznych i efektywności działania konsulatów jest warunkiem koniecznym dla zapewnienia prawidłowych stosunków międzysąsiedzkich. Niezwykle ważne jest porozumienie się w zakresie małego ruchu przygranicznego dla mieszkańców strefy nadgranicznej.

3.4. Euro 2012 - strategiczne przedsięwzięcie

Zakłada się, iż organizacja Euro 2012 przyniesie wiele korzyści, przy czym dotyczyć mają one głównie poprawy infrastruktury, stanowiącej obecnie poważny problem

²⁵ Por. Borko H (red.), *Ukraina. Przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO, Warszawa 2006, s. 212.

w działalności inwestycyjnej z uwagi na wieloletnie zaniedbania. Niezbędna jest budowa i modernizacja stadionów, dróg, lotnisk (wraz z potrzebą zakupu nowych samolotów), przejść granicznych, hoteli. Mistrzostwa są szansą na promocję państw-organizatorów i miast-organizatorów w świecie, wzrost inwestycji zagranicznych, znaczące zwiększenie przychodów z turystyki (pomimo walorów klimatycznych, krajobrazowych i leczniczych (np. źródła wód mineralnych) Ukraina pozostaje wciąż niedoceniana w tym zakresie, m.in. z uwagi na niedostateczną wciąż infrastrukturę²⁶). Nastąpić mają również pozytywne zmiany w prawie, wzrost zainteresowania i profesjonalizacji futbolu oraz podniesienie dumy narodowej. Aczkolwiek zauważyć należy, że w celu zorganizowania mistrzostw Ukraina potrzebuje ok. 25-30 mld EUR. W tegorocznym budżecie ukraińskim przeznaczono na ten cel ok. 4 mln hrywien. Lwią część środków na budowę stadionów i na infrastrukturę wyłożyć mają inwestorzy prywatni, którym zostaną stworzone przychylne warunki działania. Od sprawnego działania ustawodawców i znalezienia odpowiednich źródeł finansowania zależy w głównej mierze powodzenie tego strategicznego przedsięwzięcia. Istotne jest ponadto zacieśnianie powiązań pomiędzy Polską a Ukrainą. Konieczna jest poprawa komunikacji - rozbudowa sieci infrastrukturalnej - wcześniej niż dotychczas planowano, obejmująca autostradę A4 Wrocław – Kraków – Kijów, nowe przejścia graniczne, wzrost połączeń lotniczych i szansę podpisania umowy o „otwartym niebie”. Wspólne przedsięwzięcie wygeneruje również szereg nowych kontaktów na szczeblu biznesowym i rządowym, które powinny mieć pozytywne przełożenie na współpracę i rozwój obydwu państw.

LITERATURA

- [1] Borko H (red.), *Ukraina. Przewodnik dla przedsiębiorców*, UNIDO, Warszawa 2006.
- [2] Lewandowski M., *Fuzje i przejęcia jako metody wzrostu przedsiębiorstw*, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Poznaniu, Poznań 1998.
- [3] Meller A., *Internetowe oblicza: Ukraina*, http://www.internetstandard.pl/news/127195_2.html.
- [4] Rosiński A., *Ukraina – przedpole Unii Europejskiej*, <http://www.polska-ukraina.pl>
- [5] Sarna A., *Perspektywy ukraińskiej gospodarki*, OSW, Warszawa 2006.
- [6] Solski D., *Ukraińska ofensywa europejskiego sektora bankowego*, BANK, 12[183] / 2007.
- [7] Wołowski P., *Ukraina. Inne spojrzenie*, Ośrodek Studiów Wschodnich, Warszawa 2003.
- [8] Zaleski Z., *Stosunki handlowe i gospodarcze z Ukrainą*, http://www.europarl.europa.eu/news/expert/infopress_page/026-13071-316-11-46-903-20071114IPR13070-12-11-2007-2007-false/default_pl.html.
- [9] <http://www.eiu.com>
- [10] <http://www.polskapomoc.gov.pl>
- [11] <http://www.icps.kiev.ua>
- [12] <http://www.ukraine-poland.com>
- [13] <http://www.ukrstat.gov.ua>

²⁶ W celu zainteresowania przedsiębiorców branżą turystyczną Ukraina polepsza klimat inwestycyjny, np. przyznając niektórym ośrodkom status terytoriów priorytetowych (co związane jest z wieloma udogodnieniami i ulgami inwestycyjnymi).

UKRAINE – AN UPGROWTH PERSPECTIVE

This work is an attempt at illustrating the situation in Ukraine - a dynamic European country undergoing transformation, in the context of its potential perspectives. The topic has been formulated based on a SWOT analysis structure. First chapter is a view of the internal conditions, and second is dedicated to externalities. Due to a broad scope of the problem author's attention has been focused on the most critical and interesting, in her opinion, aspects.